

YTTRANDE

Fi2023/00486

Finansdepartementet
Avdelningen för offentlig förvaltning
Enheten för digital infrastruktur och säkerhet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2023:4 ”Posttjänst för hela slanten”

Branschorganisationen Gratistidningarnas Förening (GTF) tackar för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet från Postfinansieringsutredningen.

- Gratistidningarna avstyrker förslaget om tre dagars befordringstid för brevöversändelser.
- Gratistidningarna tillstyrker förslaget om att tidningar (lokala gratistidningar och lokala fådagartidningar och dagstidningar) samt tidskrifter skall ingå i den samhällsomfattande posttjänsten.
- Gratistidningarna föreslår ett utökat ansvar för PostNord avseende ”samhällsviktig försändelse”

Inledning

Den samhällsomfattande posttjänsten omfattar bland annat brev, paket, tidskrifter och dagstidningar om de väger högst 2 kg och är adresserade. Gratistidningar är inte adresserade och omfattas därmed idag inte av den samhällsomfattande posttjänsten.

Gratistidningar definieras dock som tidningar hos PostNord och distribueras till samtliga mottagare i givet utgivningsområde, bortsett från dem som tackat nej till sin lokala gratistidning. PostNord för egen statistik för antalet nej tackare av just gratistidningar vilket visar på hur viktiga dessa är för mottagarna – invånarna i varje givet område. Andelen som avsägar sig är endast 2,61 procent (januari 2023). Även Inrikes posttidningar definieras som tidningar hos PostNord i och med att dessa är adresserade. Båda kategorierna sorteras hos PostNord i affärsområdet ”Reklam och tidningar”, där även ADR Adresserad direktreklam och ODR Oadresserad direktreklam sorteras.

Tjänsten ”Gratistidningar” som har samma specifikationer som brev: Bredd 9 - 23,5 cm, Längd 14 - 32,5 cm, Tjocklek Max 2 cm, Vikt max 2 kg
Gratistidningar lämnas senast klockan 16.00 dagen innan utdelningsstart. Gratistidningar delas normalt ut på två dagar med startdag tisdag eller torsdag.

Utredningen skriver:

”Gratistidningar omfattas inte av den samhällsomfattande posttjänsten eftersom de inte är adresserade och ligger därmed utanför vårt uppdrag.

Utredningen fortsätter:

Eftersom gratistidningarna kan vara den enda nyhetskällan för lokal politik och lokala händelser och därför spelar en viktig roll för den lokala demokratin finns emellertid anledning att beskriva

hur de kan påverkas. Postnord distribuerade 25 procent av gratistidningarnas upplaga under 2022. Svensk Direktreklam (SDR), som dock inte finns tillgängligt överallt, delade ut 63 procent. Konsekvenserna av vårt förslag är att utdelning kommer att kunna ske dag två och dag tre efter inlämning.”

Utredningen konstaterar att konsekvensen av PostNords önskemål om längre befordringstid försämrar förutsättningarna för livskraftiga medier (Gratistidningar, dagstidningar och tidskrifter) i hela landet. Därmed försämrar det möjligheten för medborgarna att ta del av lokal journalistik och därmed försvagas den lokala demokratin.

Utredningen ”sparkar till hörna”

Utredaren konstaterar att distributionen av gratistidningar och andra tidningar och tidskrifter riskerar att försämrans och att det finns behov för stöd för att kompensera för detta.

Staten måste avsätta resurser för att tidningarna själva skall kunna lösa uppgiften med distribution.

Utredaren vill dock inte att den mest naturliga aktören för distributionen – PostNord skall ges samhällsansvaret det innebär att distribuera journalistik och demokrati. Uppmaningen om att dessa verksamheter behöver stötts för samhällets intresse ges i stället till onämnd? Man vill friskriva PostNord från ansvaret samtidigt som man inte ens pekar på någon som kan/bör ta över. Det är i sig olyckligt och illavarslande, då frågan riskerar att hamna mellan stolarna. Speciellt då det skulle vara kostsamt att från annan aktör att starta sådan distribution. Det är rimligen betydligt billigare att fylla på en redan befintlig slinga av brev/paketutlämning än att starta upp en helt ny, med kostnader för bilar, depåer, personal, administration och system med mera. Samhällsekoniskt vore det rent vansinne att låta PostNord släppa samhällsansvaret och montera ner fungerande infrastruktur för att de skall spara pengar och i stället stötta en ny aktör som skall bygga upp samma struktur. Konsekvensen blir samhällsekoniskt kontraproduktiv och en onödig miljöbelastning eftersom då både PostNord och tidningarnas ”nya” distributör skall nå samma låda, två resor i stället för en. Samhällsekoniskt är en lösning där PostNord fortsatt tar ansvaret rimligen förnuftigare och avsevärt billigare vilket regeringen måste beakta. Vinnare blir den lokala journalistiken och den lokala demokratin som annars riskerar att försvagas med oanade men sannolikt oönskade följder.

Lokal demokrati är beroende av lokal journalistik

Vårt svenska demokratiska samhälle fungerar i tre lager, nationellt, regionalt och lokalt. Den lokala demokratin bygger på folkvalda politiker i dialog med medborgarna i kommunen. Garanten för denna dialog och kommunikation är den lokala journalistiken som bevakar vad som sker i kommunförvaltning. Den lokala journalistiken bildar kittet mellan medborgare och lokalpolitik. Den lokala tidningen eller mediet ser till så att invånarna får veta vad som sker och vad som inte sker i hela den kommunala verksamheten.

Forskaren Johan Wänström och Kevin Johansson skriver i sin rapport ”lokala mediers bidrag till den lokala demokratin” från att:

En välfungerande representativ demokrati förutsätter att väljarna har tillgång till information om politiska processer och det politiska beslutsfattandet. De lokala invånarna kan naturligtvis på egen hand följa den information och de diskussioner som framkommer under kommunernas och regionernas fullmäktigesammanträden, men för de allra flesta av oss krävs i praktiken någon form av medierad kommunikation för att det ska skapas reella förutsättningar för alla lokala invånare att utöva ett upplyst lokalt demokratiskt ansvarsutkrävande.

Även om vi har ett Public service som har uppdrag att verka lokalt med sin journalistik så visade Johan och Kevins forskning att det är den lokala tidningen som tar detta ansvar idag.

För varje inslag om kommunal politik i SVT:s längsta lokala nyhetssändning publicerades det 97 artiklar om kommunal politik i den lokala tidningen.

Den lokala tidningen och den lokala journalistiken är alltså helt avgörande för att den lokala demokratin skall fungera på ett tillfredställande sätt. Det är också av denna anledning som regeringen själv är i färd med att besluta om ett mediestöd som särskilt beaktar den lokala journalistiken. Stödet till lokala nyhetsmedier är omkring 1 miljard samtidigt som Public Service har en finansieringsram på omkring 9 miljarder. Med tanken på produktionen av lokala nyheter så borde det vara finansieringsutrymme för att distribuera lokala nyhetsmedier.

Därför vore PostNords ambitioner att montera ned distributionen av dessa för demokratin viktiga medier förödande för många av landets kommuner.

Kulturdepartementet inser riskerna med försvagad distribution av tidningar

Sid 617 - Särskilt uttalande från Sofie Berg Cormier, kulturdepartementet

Jag välkomnar utredningens förtydligande att adresserade tidningar och tidskrifter omfattas av den samhällsomfattande posttjänsten. Jag beklagar dock att utredningen inte närmare har undersökt huruvida den samhällsomfattande posttjänsten i Sverige skulle kunna omfatta även gratistidningar, då postdirektivet är ett minimidirektiv.

Min samlade bedömning är att utredningens förslag kraftigt skulle försämra förutsättningarna för nyhetsmedier att förmedla innehåll, inte minst lokaljournalistik och då särskilt till äldre personer som inte har möjligheter att tillgodogöra sig motsvarande innehåll digitalt.

Jag beklagar att utredningen inte i större utsträckning har beaktat konsekvenserna för tidningarna och inte heller lämnat några förslag för att uppnå en ändamålsenlig tidningstjänst inom den samhällsomfattande posttjänsten.

Förslaget ändrad brevdefinition

Utredaren föreslår att brevdefinitionen i postlagen begränsas till att avse adresserade försändelser med kuvert eller annat omslag, som befordras genom en tjänst avsedd för skriftligt innehåll och som väger högst 2 kg samt vykort och liknande försändelser. Gratistidningarna anser att förslaget bör följas av ytterligare en ändring av definitionen av försändelser genom Postnord.

Gratistidningarnas Förslag:

1. Inför ”samhällsviktig försändelse”

Den 1 oktober 2020 beslutade regeringen om postfinansieringsutredningen. Då levde många med uppfattningen att krig var utrotat i Europa. Idag har vi dessvärre en helt annan insikt. Med pandemin i färskt minne vet vi att Sverige behöver vara beredd på snabba förändringar och i händelse av en ny kris kan inte nationen återigen stå utan beredskap.

Vi vet att en rad politiska beslut i början av 2000-talet skapade avvecklingen av stora statliga beredskapslager som byggdes upp i Sverige under andra världskriget. Besluten togs bland annat mot bakgrund av en förändrad hotbild på 90-talet efter kalla krigets slut samt Sveriges inträde i EU:s inre marknad. När pandemin bröt ut ställdes konsekvenserna av dessa beslut på sin spets

och riksdagen valde därför att ställa sig bakom Motion 2022/23:1537 om att se över möjligheten att åter upprätta permanenta beredskapslager.

Med den utveckling som vi just nu ser i Europa och övriga världen får inte samma misstag göras igen. Att upprätta en samhällsviktig kanal, som både är säker och svår att manipulera, bör på samma sätt som VMA eller ”Hesa Fredrik”, anses vara del av det nationella beredskapslaget och kan inte enbart vila på digitala axlar.

Under 2022 upprättades också *Myndigheten för psykologiskt försvar* vars syfte är att värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende. Myndigheten för psykologiskt försvar ska identifiera, analysera, och kunna lämna stöd i bemötandet av otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller svenska intressen. Det kan handla om desinformation som syftar till att försvaga landets motståndskraft och befolkningens försvarsvilja, eller till att på ett otillbörligt sätt påverka människors uppfattningar, beteenden och beslutsfattande. Just desinformation är idag ett stort och reellt hot i dagens samhälle och där är oberoende journalistik det viktigaste ”vaccinet” för medborgarna.

Gratistidningar föreslår därför att en ny försändelse införs under PostNords ansvar. ”Samhällsviktig försändelse”. Genom att uppdra PostNord att ansvara för en infrastruktur för denna försändelse kan distribution av exempelvis; valmaterial i samband med val säkras, dagstidningar, gratistidningar och tidskrifter med lokal journalistik säkras, medicinska prover, kriskommunikation i samband med kriser.

Innan PostNord skapade en produkt för gratistidningar distribuerade man just gratistidningar och annat material av samhällsintresse som ”samhällsinformation” som då skulle gå hem till alla, även nej tack till reklam. ”Samhällsviktig försändelse” kan vila på denna tidigare beprövade definition.

2. Låt staten delfinansiera och stötta ”samhällsviktig försändelse”

Att upprätthålla en infrastruktur enligt ovan medför kostnader. Men då den är livsviktig för ett land måste kostnaden accepteras av staten och finansiera PostNords samhällsansvar beträffande denna försändelse. Samtidigt kan denna infrastruktur finansieras löpande genom att gratistidningar, tidningar och tidskrifter, provsvar med mera benyttjar tjänsten och därmed håller den vid liv till de fall den kan komma att behövas i kriser eller dylikt.

Avslutningsvis

Påminner vi om att utredaren Britt Bohlin under presentationen av utredningen tydliggjorde och underströk att det behövs en ”särskild ordning” för hur staten skall hjälpa tidningar, tidskrifter och gratistidningar att delas ut. Jämte Kulturdepartementets kritik i det särskilda uttalandet från Sofie Berg Cormier där de poängterar hur viktig lokal journalistiken är för det demokratiska samhället så ger Gratistidningarnas två förslag ovan en tydlig och hållbar lösning för att bibehålla en samhällsviktig infrastruktur i stället för att radera den i kortsiktigt vinstintresse. Jämförelsen med kostnaden för att radera försvaret för att nu åter bygga upp det är slående och de sparade kronorna i PostNordfallet är småpengar i jämförelse.

Styrelsen för Gratistidningarnas Förening
Ann-Louise Kleen, ordförande
Dennis O Krook, projektledare